

WODY PODZIEMNE W REJONIE OTWORU WRZEŚNIA IG 1

POŁOŻENIE OTWORU NA TLE REGIONALIZACJI HYDROGEOLOGICZNEJ

Zgodnie z podziałem regionalnym zwykłych wód podziemnych (Paczyński, Sadurski, 2007), otwór Września IG 1 jest położony w granicach: prowincji Odry, regionu Warty (RW), subregionu Warty nizinnej (SWN). Omawiany otwór jest zlokalizowany w regionie wodnym Warty. Zgodnie z podziałem Polski na jednostki bilansowe wód podziemnych, znajduje się we wschodniej części obszaru bilansowego P-VII Warta od Neru do Prosnicy, będącego w jurysdykcji RZGW w Poznaniu. W podziale na jednolite części wód podziemnych należy do obszaru JCWPd 61 (fig. 41).

Otwór Września IG 1 jest położony w granicach głównego zbiornika wód podziemnych Subzbiornik Inowrocław–Gniezno (GZWP nr 143) – zbiornik jest neogeńsko-paleogeński (fig. 41), o średniej głębokości ujęć 120 m, module jednostkowym zasobów dyspozycyjnych 18,53 m³/24h·km², klasie jakości II na przeważającym obszarze. Zbiornik charakteryzuje się małą podatnością na antropopresję – nie wyznaczono obszaru ochronnego (Mikołajków, Sadurski, 2017). Omawiany otwór jest zlokalizowany w zlewni Warty, główną rzeką odwadniającą ten rejon jest Wrześnica, prawostronny dopływ Warty.

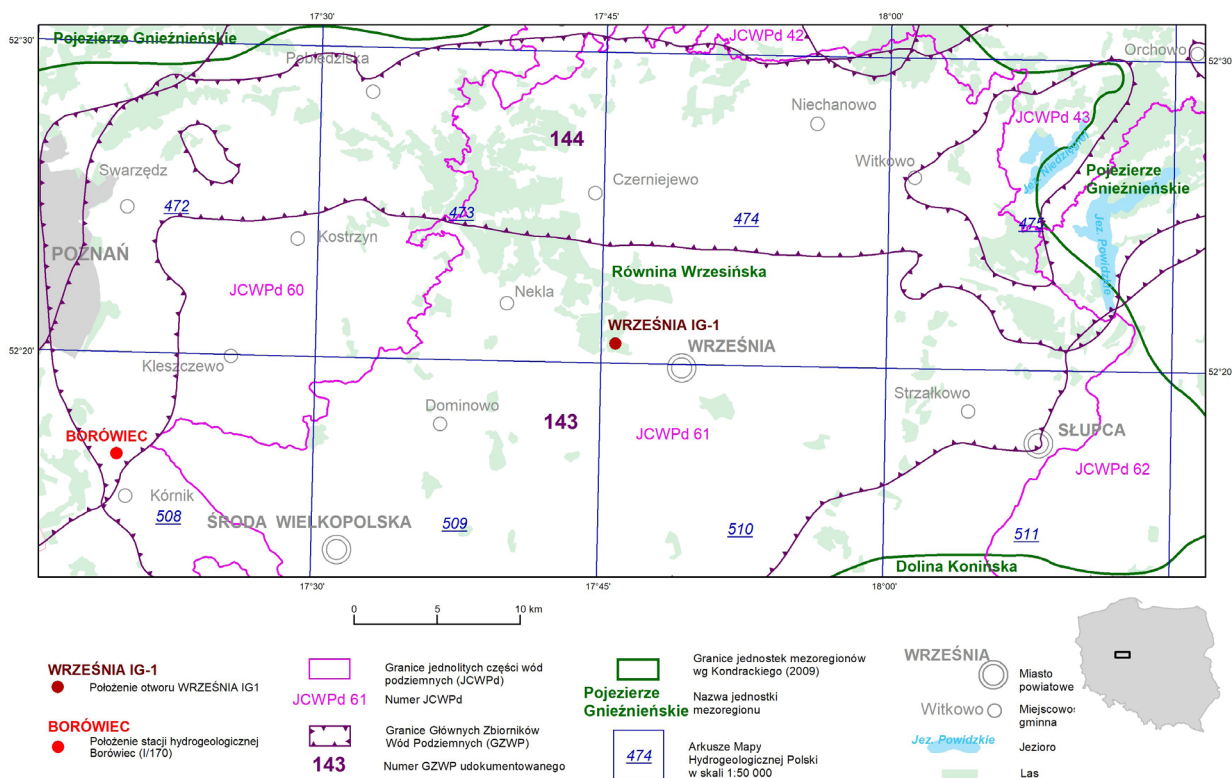

Fig. 41. Położenie otworu Września IG 1 na tle jednostek fizycznogeograficznych oraz JCWPd i GZWP

Location of the Września IG 1 borehole on the background of physico-geographical regions and potable aquifers

WARUNKI HYDROGEOLOGICZNE

W rejonie otworu Września IG 1 wody podziemne słodkie (zwykle) występują w obrębie trzech pięter wodonośnych: czwartorzędowego, neogeńsko-paleogeńskiego oraz kredowego, przy czym piętro neogeńsko-paleogeńskie pełni tu rolę głównego użytkowego piętra wodonośnego (GUPW) (fig. 42). Piętro czwartorzędowe pełni rolę piętra głównego jedynie w rejonach położonych na północ i południowy wschód od omawianego otworu. Piętro kredowe o znaczeniu użytkowym występuje na wschód i południowy wschód od otworu Września IG 1.

Poza strefą występowania wód słodkich (zwykłych) w omawianym otworze występują piętra wodonośne jurajskie i permskie.

Zakres badań hydrogeologicznych wykonanych w trakcie wiercenia otworu Września IG 1 obejmował opróbowanie wód do badań fizyczno-chemicznych z wodonośnych poziomów występujących w utworach jury i permu (fig. 42; tab. 24). Natomiast płytsze poziomy wodonośne pięter czwartorzędowego, neogeńsko-paleogeńskiego i kredowego nie były wówczas przedmiotem badań (Sokołowski, 1977). Pierwsze dwa z wymienionych pięter są opróbowywane w otworach obserwacyjnych na stacji hydrogeologicznej Borówiec (I/170), należącej do Sieci Obserwacyjno-Badawczej Wód Podziemnych PIG-PIB, położonej ok. 30 km na zachód od otworu Września IG 1 (fig. 41; tab. 25, 26).

Do scharakteryzowania warunków hydrogeologicznych rejonu otworu Września IG 1 wykorzystano również Mapę hydrogeologiczną Polski (MhP GUPW) w skali 1:50 000, arkusze: Psary Polskie (474) (Marcinek, Zborowski, 2002), Pobiedziska (473) (Zborowska, 2002), Witkowo (475) (Mendakiewicz, Wójcik-Pazera, 2002) oraz Środa Wielkopolska (509) (Zborowska, Zborowski, 2002), Września (510) (Nowak, 2002a) i Słupca (Nowak, 2002b).

W **czwartorzędowym piętrze wodonośnym** wyróżnia się zazwyczaj dwa poziomy wodonośne: poziom przypowierzchniowy (gruntowy) i poziom międzyglinowy środkowy. Poziomy ten, w rejonie omawianego otworu, nie posiadają znaczenia użytkowego.

Poziom przypowierzchniowy (gruntowy) występuje głównie w piaskach i żwirach dolin rzecznych, sandrów oraz spiaszczonych partiach glin morenowych. Poziom ten występuje na głębokościach od 0,5 do 16 m, a jego miąższości dochodzą do 15 m. Zwierciadło wody o charakterze swobodnym lub lekko napiętym utrzymuje się na głębokości ok. 1,6 m p.p.t. Zasilanie poziomu przypowierzchniowego (gruntowego) następuje przez bezpośrednią infiltrację wód opadowych. Współczynnik filtracji utworów wodonośnych dochodzi do 105,6 m/24h. Przypowierzchniowy poziom wodonośny jest pozbawiony izolacji, co sprawia, że jest podatny na zanieczyszczenia pochodzące z powierzchni terenu. Poziom ten nie ma większego znaczenia w za-

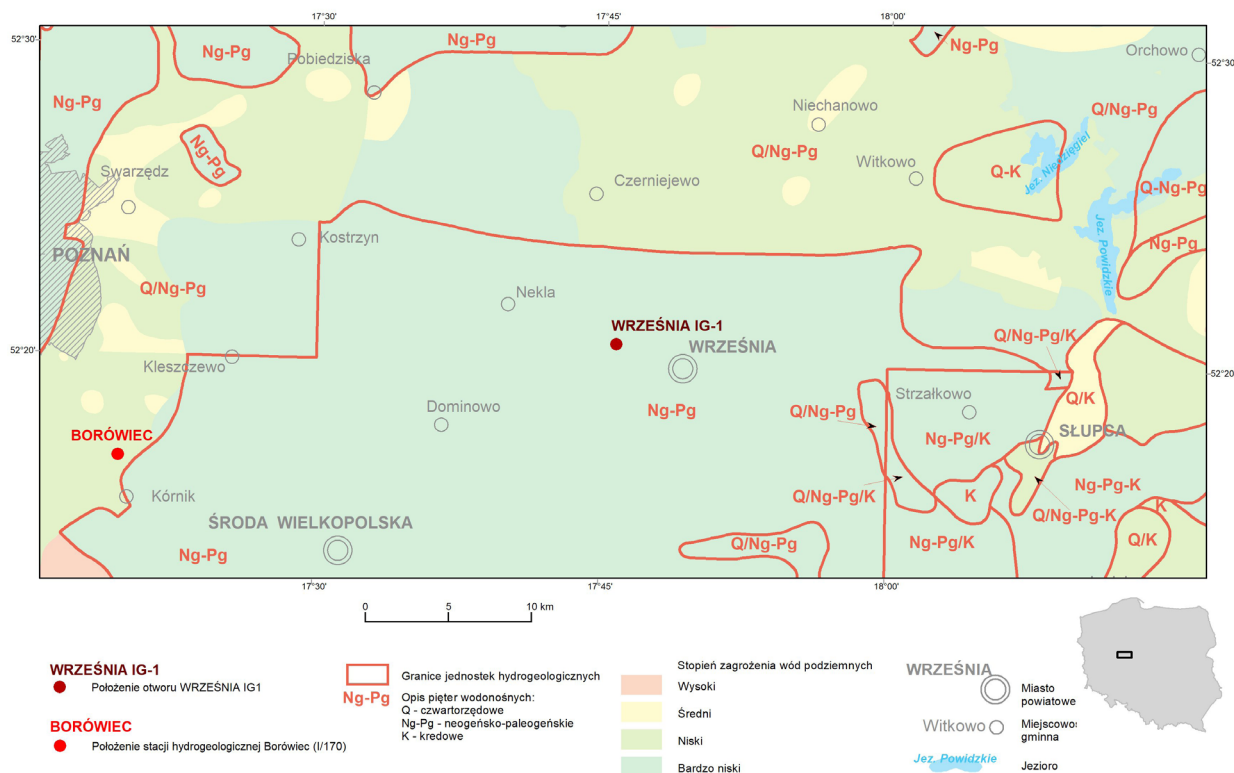

Fig. 42. Położenie otworu Września IG 1 na tle jednostek hydrogeologicznych zwykłych wód podziemnych

Location of the Września IG 1 borehole on the background of groundwater hydrogeological units

Tabela 24

Wyniki badań fizykochemicznych solanek pobranych z otworu Września IG 1
Results of physico-chemical analyzes of brine collected in the Września IG 1 borehole

Właściwości fizyczne i skład chemiczny wód podziemnych Physical properties and chemical composition of groundwater		Opis próbek: data poboru, interwał głębokości i stratygrafia warstwy wodonośnej Sample description: date of collection, depth interval and stratigraphy of the aquifer	
		18-05-1976	18-05-1976
		3220–3230	1307–1337
		Perm górny Upper Permian	Jura dolna Lower Jurassic
Mineralizacja Mineralisation	mg/dm ³	405 000	63 200
Ciężar właściwy Specific gravity	g/cm ³	1,3159	-
Temperatura wody Water temperature	°C	-	22
Odczyn pH pH	-	7	6,5
Wodorowęglany HCO ₃ Hydrogen carbonates	mg HCO ₃ /dm ³	140,14	146,19
Siarczany SO ₄ Sulphates	mg SO ₄ /dm ³	82,32	699,72
Chlorki Cl Chlorides	mg Cl/dm ³	288 124	38 514
Bromki Br Bromides	mg Br/dm ³	4274,21	63,16
Żelazo Fe Iron	mg Fe/dm ³	1076,92	0,02
Jodki J Iodides	mg J/dm ³	-	4,06
Wapń Ca Calcium	mg Ca/dm ³	16 995	1801,8
Sód Na Sodium	mg Na/dm ³	7500	20250
Potas K Potassium	mg K/dm ³	11 800	392
Magnez Mg Magnesium	mg Mg/dm ³	75 420,8	720,18

opatrzeniu w wodę i na ogół jest eksploatowany jedynie przez indywidualne gospodarstwa.

Poziom międzyglinowy środkowy (wielkopolskiej doliny kopalnej), występujący na północ od otworu Września IG 1, tworzą osady rzeczne interglacjału mazowieckiego. Warstwę wodonośną stanowią piaski średnioziarniste, piaski ze żwirem z mniejszym udziałem piasków gruboziarnistych, drobnoziarnistych i pylastych. Miąższość tych osadów najczęściej mieści się w przedziale od 10 do 30 m. Poziom międzyglinowy występuje pod nakładem glin morenowych, najczęściej na głębokościach poniżej 50 m, lokalnie płycej. Zwierciadło wody ma charakter subartezyjski i stabilizuje się na głębokości od kilku do kilkunastu metrów pod powierzchnią terenu. Współczynnik filtracji waha się od kilku do 112 m/24h, najczęściej wynosi ok. 28 m/24h, wodoprzewodność zmienia się w granicach od 70 do ok. 1500 m²/24h, lokalnie więcej. Wydajności potencjalne studni są zróżnicowane i wynoszą od 20 do 150 m³/h, najczęściej od 70 do 120 m³/h.

Poziom wielkopolskiej doliny kopalnej jest zasilany przez przesączenie wód z wyżej zalegających poziomów

wodonośnych oraz infiltracji opadów przez nakład glin morenowych, lokalnie przez okna hydrogeologiczne, natomiast drenaż następuje w dolinach większych rzek.

Na niewielkim obszarze, poziom międzyglinowy pozostaje w bezpośrednim kontakcie hydraulicznym z poziomem piasków mioceńskich, tworząc piętro czwartorzędowo-neogeńskie, natomiast w kierunku na wschód i północny wschód od otworu poziomy międzyglinowy kontaktuje się z warstwą margli górnokredowych, tworząc czwartorzędowo-kredowe piętro wodonośne (fig. 42) o zwierciadle napiętym, stabilizującym się na rzędnej ok. 102–103 m n.p.m. Miąższość tego piętra przekracza 40 m, a przewodność hydrauliczna mieści się w przedziale od 500 do 1000 m²/24h.

Wody poziomu międzyglinowego środkowego to wody typu HCO₃-Ca-Mg i HCO₃-Ca-Na-Mg o mineralizacji 200–650 mg/dm³ (tab. 25).

Do zanieczyszczenia wód podziemnych poziomu międzyglinowego może dochodzić w strefach, w których następuje kontakt wód tego poziomu z zanieczyszczonymi wodami płytszych, słabiej izolowanych poziomów lub z wodami powierzchniowymi. Do takich stref należy zaliczyć

Tabela 25

Wyniki badań fizyczno-chemicznych wód podziemnych z otworów stacji hydrogeologicznej PIG-PIB Borówiec

Results of physico-chemical analyzes of groundwater of PGI-NRI Borówiec hydrogeological station wells

Właściwości fizyczne i skład chemiczny wód podziemnych Physical properties and chemical composition of groundwater	Otwór I/170/1 Well I/170/1	Otwór I/170/2 I/170/2	Otwór I/170/3 I/170/3	Otwór I/170/4 I/170/4	
	Opis próbek: data poboru, interwał głębokości i stratygrafia warstwy wodonośnej Sample description: date of collection, depth interval and stratigraphy of the aquifer				
	16-09-2020	07-09-2023	20-07-2016	07-09-2023	
	134,5–171,5	89,0–118,0	28,40–45,00	28,00–46,00	
	Miocen Miocene	Miocen Miocene	Czwartorzęd Quaternary	Czwartorzęd Quaternary	
Przewodność elektrolityczna PEW Electrical conductivity	μS/cm	606	561	409	519
Mineralizacja Mineralisation	mg/dm ³	622,07	576,89	412,21	549,01
Barwa Colour	mg Pt/dm ³	< 5	-	<5	-
Mętność Turbidity	NTU	<0,20	-	<0,20	-
Odczyn pH pH	-	7,46	7,11	7,41	7,15
Twardość ogólna Total hardness	mg CaCO ₃ /dm ³	253	-	170	-
Zasadowość ogólna Total alkalinity	mg CaCO ₃ /dm ³	353	343	-	-
Chemiczne zapotrzebowanie tlenu ChZT Chemical oxygen demand COD	mg O ₂ /dm ³	<2	-	<2	-
Wodorowęglany HCO ₃ Hydrogen carbonates	mg HCO ₃ /dm ³	431	418	303	369
Azot amonowy N-NH ₄ Ammoniacal nitrogen	mg N/dm ³	0,574610	0,528020	0,396015	0,380485
Azot azotanowy N-NO ₃ Nitrate nitrogen	mg N/dm ³	0,151353	0,079065	0,013554	0,072288
Azot azotynowy N-NO ₂ Nitrite nitrogen	mg N-NO ₂ /dm ³	<0,003040	0,027360	0,003040	0,012160
Jon azotanowy NO ₃ Nitrate ion	mg NO ₃ /dm ³	0,67	0,35	0,06	0,32
Jon azotynowy NO ₂ Nitrite ion	mg NO ₂ /dm ³	<0,01	0,09	0,01	0,04
Amoniak – jon amonowy NH ₄ Ammonia – ammonium	mg NH ₄ /dm ³	0,74	0,68	0,51	0,49
Antymon Sb Antimony	mg Sb/dm ³	<0,000050	<0,000050	<0,000050	<0,000050
Arsen As Arsenic	mg As/dm ³	<0,0020	<0,0020	<0,0020	0,0040
Bar Ba Barium	mg Ba/dm ³	0,0940	0,1830	0,0710	0,13
Beryl Be Beryllium	mg Be/dm ³	<0,000050	<0,000050	<0,000050	<0,000050
Bor B Boron	mg B/dm ³	0,19	0,15	0,11	0,05
Chlorki Cl Chlorides	mg Cl/dm ³	16,50	8,16	6,61	8,50
Chrom Cr Chromium	mg Cr/dm ³	<0,0030	<0,0030		
Cyjanki wolne CN Free cyanides	mg CN/dm ³	<0,0050	<0,0050	<0,01	<0,0050
Cyna Sn Tin	mg Sn/dm ³	<0,0005	<0,0005	<0,0005	<0,0005
Cynk Zn Zinc	mg Zn/dm ³	1,3110	0,02	1,3590	1,0840
Fluorki F Fluorides	mg F/dm ³	<0,10	0,17	0,19	<0,10
Fosforany HPO ₄ Phosphates	mg HPO ₄ /dm ³	<0,30	<0,30	<0,30	<0,30

Tabela 25 cd.

Właściwości fizyczne i skład chemiczny wód podziemnych Physical properties and chemical composition of groundwater	Otwór I/170/1 Well I/170/1	Otwór I/170/2 I/170/2	Otwór I/170/3 I/170/3	Otwór I/170/4 I/170/4
	Opis próbek: data poboru, interwał głębokości i stratygrafia warstwy wodonośnej Sample description: date of collection, depth interval and stratigraphy of the aquifer			
	16-09-2020	07-09-2023	20-07-2016	07-09-2023
	134,5–171,5	89,0–118,0	28,40–45,00	28,00–46,00
	Miocen Miocene	Miocen Miocene	Czwartorzęd Quaternary	Czwartorzęd Quaternary
HPO42 nieakredytowane HPO42 non-accredited	<0,10	<0,10	-	<0,10
Jon ortofosforanowy PO ₄ _HPO ₄ Orthophosphate ion	mg PO ₄ /dm ³	<0,296700	<0,296700	<0,296700
Glin Al Aluminium	mg Al/dm ³	<0,0005	<0,0005	<0,0005
Kadm Cd Cadmium	mg Cd/dm ³	<0,000050	<0,000050	<0,000050
Kobalt Co Cobalt	mg Co/dm ³	0,001010	0,000260	0,000830
Krzemionka SiO ₂ Silica	mg SiO ₂ /dm ³	9,80	10,50	5
Lit Li Lithium	mg Li/dm ³	0,0181	0,0129	0,0141
Magnez Mg Magnesium	mg Mg/dm ³	21,80	23,90	13,10
Mangan Mn Manganese	mg Mn/dm ³	0,1350	0,0690	0,2010
Miedź Cu Copper	mg Cu/dm ³	0,000740	0,000190	0,000150
Molibden Mo Molybdenum	mg Mo/dm ³	0,001470	0,000090	0,000950
Nikiel Ni Nickel	mg Ni/dm ³	0,0047	0,0008	0,0032
Ołów Pb Lead	mg Pb/dm ³	0,000070	<0,000050	<0,000050
Potas K Potassium	mg K/dm ³	5,60	4,3	5,30
Rtęć Hg Mercury	mg Hg/dm ³	<0,0001	-	<0,0003
Selen Se Selenium	mg Se/dm ³	<0,0020	<0,0020	<0,0020
Siarczany SO ₄ Sulphates	mg SO ₄ /dm ³	6,42	0,83	<0,50
Sód Na Sodium	mg Na/dm ³	51,40	56,40	29,40
Srebro Ag Silver	mg Ag/dm ³	<0,000050	<0,000050	<0,000050
Stront Sr Strontium	mg Sr/dm ³	1,2260	0,5360	0,4890
Tal Tl Thallium	mg Tl/dm ³	<0,000050	<0,000050	<0,000050
Tytan Ti Titanium	mg Ti/dm ³	<0,0020	<0,0020	<0,0020
Uran U Uranium	mg U/dm ³	0,000310	0,000050	<0,000050
Wanad V Vanadium	mg V/dm ³	<0,0010	<0,0010	<0,0010
Wapń Ca Calcium	mg Ca/dm ³	65,20	49,40	46,20
Węgiel organiczny RWO (TOC) Organic carbon	mg/dm ³	<1	-	<1
Żelazo Fe Iron	mg Fe/dm ³	9,96	1,94	0,58
Substancje powierzchniowo czynne anionowe SPCA Anionic surface-active substances SPCA	mg/dm ³	<0,50	-	<0,50

Tabela 26

Wyniki oznaczeń izotopowych wód podziemnych z otworów stacji hydrogeologicznej PIG-PIB Borówiec

Results of isotopic analyzes of groundwater of PGI-NRI Borówiec hydrogeological station wells

Nr otworu obserwacyjnego na stacji hydrogeologicznej PIG-PIB Observation well number at the PGI-NRI hydrogeological station	Stratygrafia warstwy wodonośnej Stratigraphy of the aquifer	Data poboru próbki Date of sample collection	$\delta^{18}\text{O}$	$\delta^2\text{H}$	Stężenie trytu [TU] Tritium concentration
I/170/1	miocen	12-06-2013	-9,11	-65,5	4,80 ±0,5
I/170/1	miocen	2-06-2020	-9,39	-68,6	
I/170/2	miocen	23-05-2012			0,00 ±0,3
I/170/2	miocen	27-08-2012			0,30 ±0,3
I/170/2	miocen	10-10-2012	-9,80	-71,8	
I/170/2	miocen	22-11-2012			0,10 ±0,3
I/170/2	miocen	12-06-2013	-9,80	-71,5	0,00 ±0,4
I/170/2	miocen	25-02-2013			0,40 ±0,4
I/170/2	miocen	2-06-2020	-9,89	-71,0	
I/170/3	czwartorzęd	8-09-2015	-9,46	-67,5	2,4 ±0,4
I/170/4	czwartorzęd	12-06-2013	-9,46	-67,8	0,6 ±0,4
I/170/4	czwartorzęd	2-06-2020	-9,57	-68,0	

rynnny jezior Powidzkiego i Skorzęcińskiego oraz obszar kopalnej doliny Mesznej. Dla tych obszarów został wyznaczony średni stopień zagrożenia wód głównego poziomu użytkowego.

Największe ujęcia eksploatujące wody tego poziomu to Żydowo–Cielimowo (ujęcie wody dla Gniezna) o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q = 432 \text{ m}^3/\text{h}$, z którego pobór w 2022 r. wyniósł 1863,32 tys. m^3 oraz Witkowo o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q = 530 \text{ m}^3/\text{h}$ i poborze w 2022 r. wynoszącym 856,29 m^3 .

Neogeńsko-paleogeńskie piętro wodonośne tworzą, pozostające w kontakcie hydraulicznym, poziomy mioceni i oligoceni. Poziomy te stanowią wgłębną strukturę hydrogeologiczną Subzbiornik Inowrocław–Gniezno (GZWP nr 143) – fig. 41. Poziom mioceni tworzy seria piasków kompleksu osadów burowęglowych miocenu dolnego, środkowego i częściowo górnego. Piaski mioceni o miąższości 9 m stwierdzono w otworze Września IG 1 na głębokości 57,5 m p.p.t. W rejonie otworu miąższość piasków jest dość zróżnicowana, waha się od kilku do ponad 86 m, najczęściej 20–30 m. Zwierciadło wody ma charakter naporowy (subartezyjski i artezyjski). Piaski mioceni na omawianym obszarze charakteryzują się współczynnikiem filtracji od 0,9 do 76,9 $\text{m}/24\text{h}$ i również bardzo zróżnicowaną wodoprzewodnością, mieszczącą się w szerokim zakresie od 13 do ponad 984 $\text{m}^2/24\text{h}$, najczęściej jednak zawiera się w przedziale 150–500 $\text{m}^2/24\text{h}$. Wydajności potencjalne studni wahają się od 12 do 100 m^3/h . Poziom mioceni jest zasilany przez infiltrację wód poprzez wyżej leżący kompleks plejstoceni glin morenowych oraz neogeńskich ilów poznańskich. Lokalnie, w miejscach rozcięć warstwy ilów, zasilanie mioceni poziomu wodonośnego odbywa się również przez przesączenie wód z poziomu wielkopolskiej doliny kopalnej.

Mioceni poziom wodonośny należy uznać za dobrze chroniony. Stopień zagrożenia głównego użytkowego poziomu wodonośnego (GUPW) w rejonie otworu jest oceniany jako bardzo niski (fig. 42). Izolację poziomu wodonośnego zapewnia cechująca się ciągłym rozprzestrzenieniem warstwa glin zwałowych o miąższości kilkudziesięciu metrów.

Lokalnie poniżej piaszczystych osadów mioceni zalega warstwa piasków oligoceni o niewielkich miąższościach wynoszących od kilku do 20 m. Nie tworzy ona jednak odrębnego poziomu wodonośnego, ale wspólny układ krążenia wód z poziomem mioceni. Współczynnik filtracji utworów wodonośnych wynosi od 2,4 do 4,8 $\text{m}/24\text{h}$, a wodoprzewodność waha się od 14,4 do 72 $\text{m}^2/24\text{h}$.

W otworze Września IG 1 oligocen jest reprezentowany przez ility.

Największym ujęciem eksploatującym wody piętra neogeńsko-paleogeńskiego w rejonie omawianego otworu jest komunalne ujęcie wielootworowe dla Wrześni o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q = 430 \text{ m}^3/\text{h}$. Pobór wód z tego ujęcia w 2022 r. wyniósł 2207,88 tys. m^3 . Drugim co do wielkości pod względem wielkości eksploatacji wód podziemnych z poziomu mioceni jest ujęcie wodociągowe w miejscowości Słupca, z którego pobór w 2022 r. wyniósł 588,7 tys. m^3 .

Kredowe piętro wodonośne występuje powszechnie na obszarze między miejscowościami Gniezno, Strzelno, Piotrków Kujawski, Koło, Konin, Słupca i Września. Otwór Września IG 1 jest zlokalizowany w południowo-zachodniej części tego obszaru. Piętro kredowe tworzą spękanne osady marglisto-wapienne najmłodszych ogniw mezozoiku. Strefa aktywnej wymiany wód w tych utworach sięga do głębokości ok. 200 m. Poziom użytkowy występuje najczęściej w przedziale głębokości od 50 do 100 m.

Zasilanie piętra kredowego odbywa się głównie w miejscach kontaktu utworów mezozoicznych z wodonośnymi utworami kenozoiku, jednocześnie istotne znaczenie ma również zasilanie związane z dalekim krążeniem wód. Parametry hydrogeologiczne kredowego piętra wodonośnego są silnie zróżnicowane w zależności od: wykształcenia litologicznego, stopnia spękania skał, głębokości występowania szczelin, ich charakteru i wypełnienia oraz istnienia kontaktów hydraulicznych z poziomami kenozoicznymi. Współczynnik filtracji wynosi od 0,2 do 100 m/24h, wydajność jednostkowa najczęściej zawiera się w przedziale od 3 do 50 m³/h, wzrastając w kierunku południowo-wschodnim. Zwierciadło wody ma na ogół subartezyjski lub rzadziej artezyjski charakter. Warstwy wodonośne piętra kredowego uznaje się za dobrze izolowane, a stopień zagrożenia poziomu użytkowego jest oceniany jako bardzo niski lub niski (fig. 42).

Chemizm wód w utworach kredowych jest bardzo zmienny. Do głębokości ok. 150–160 m występują wody słodkie typu HCO₃-Ca-Mg z nieznacznym udziałem jonów Cl⁻ i Na⁺ o mineralizacji rzędu 200–400 mg/dm³. Twardość tych wód wynosi od 0,2 do 8,8 mwał/dm³.

W otworze Września IG 1 strop wapieni (okruchy wapieni turonu i wapienie cenomanu) nawiercono na głębokości 82 m. Parametry hydrogeologiczne utworów wodonośnych o miąższości 50,5 m nie były badane. Piętro to zostało rozpoznane otworami hydrogeologicznymi

zlokalizowanymi na wschód od otworu Września IG 1, na obszarze między miejscowościami Witkowo, Powidz i Skorzęcin. W tym rejonie pozostaje w kontakcie hydraulicznym z czwartorzędowym poziomem międzyglinowym wielkopolskiej doliny kopalnej, tworząc piętro czwartorzędowo-kredowe. Bardziej na południowy wschód utwory wodonośne kredy pozostają w kontakcie z utworami wodonośnymi miocenu lub tworzą odrębny poziom wodonośny, najczęściej o charakterze podrzędnym.

Wody piętra kredowego są eksploatowane m.in. w Kotonii (zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 140 m³/h, a pobór wody w 2022 r. wyniósł 481,1 tys. m³) i miejscowości Staw (zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 220 m³/h, pobór 167,77 m³ w 2019 r.).

Jurajskie piętro wodonośne występuje na głębokościach od 1307 do 1337 m. Wody występują w drobnoziarnistych piaskowcach z domieszkami mułowców jury dolnej. Zwierciadło wody ma charakter naporowy i stabilizuje się na głębokości 61 m poniżej powierzchni terenu. Wody są typu Cl-Na+Br+I o mineralizacji 63 200 mg/dm³ (tab. 24).

W otworze Września IG 1 w iłowcach z domieszkami soli i łu **permu górnego**, występujących na głębokości 3220–3230 m, odnotowano niewielki dopływ wód. Zwierciadło wody ma charakter naporowy. Wody są typu Cl-Mg o mineralizacji 405 000 mg/dm³ (tab. 24).

CHEMIZM WÓD PODZIEMNYCH W REJONIE OTWORU WRZEŚNIA IG 1

Czwartorzędowe piętro wodonośne: Dominującym typem hydrochemicznym wód poziomów wodonośnych (przypowierzchniowego i międzyglinowego) piętra czwartorzędowego jest HCO₃-Ca i HCO₃-Ca-Mg. Są to wody słodkie, o twardości od 2,8 do 10,0 mwał/dm³ i odczynie lekko zasadowym. Mineralizacja wód wyrażona suchą pozostałością zmienia się w zakresie 200–650 mg/dm³. Cechą charakterystyczną wód tego piętra jest zwiększona zawartość związków żelaza (do 7,0 mg Fe/dm³) i manganu (do 0,4 mg Mn/dm³). Nieco podwyższona jest również zawartość amoniaku pochodzenia geogenicznego, dochodząca do 0,8 mg/dm³. Wody podziemne piętra czwartorzędowego z uwagi na podwyższone zawartości żelaza lub azotanów zalicza się na ogół do IV klasy jakości.

Neogeńsko-paleogeńskie piętro wodonośne: Wody poziomu mioceńskiego są wodami słodkimi, typu HCO₃-SO₄-Ca, o odczynie pH w zakresie 7–9 i suchej pozostałości w granicach od 260 do 800 mg/dm³ i twardości ogólnej osiągającej wartości od 3,2 do 19,3 mwał/dm³. Barwa wody zmienia się od <5 do 80 mg Pt/dm³, przy czym podwyższone wartości są zazwyczaj spowodowane zwiększoną zawartością związków humusowych. Wody te cechują się podwyższonymi, w stosunku do tła hydrochemicznego, zawartościami chlorków, azotu amonowego, azotu azotanowego i siarczanów, natomiast stwierdzone zawartości żelaza i manganu przekraczają wartości dopuszczalne dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Wody oligoceńskiego poziomu wodonośnego, o nieciągłym rozprzestrzenieniu, są typu HCO₃-SO₄-Ca, o odczynie pH w zakresie 7–9 i suchej pozostałości maksymalnie do 1,92 g/dm³.

Wody **kredowego piętra wodonośnego** charakteryzują się podwyższoną barwą o wartościach w zakresie od 15 do 35 mg Pt/dm³ oraz lokalnie wykazują podwyższoną zawartość związków żelaza (od 0,1 do 1,0 mg Fe/dm³, maksymalnie 14,0 mg Fe/dm³ w Słupcy). Również zawartość manganu przekracza wartości dopuszczalne i średnio wynosi od 0,1 do 1,2 mg Mn/dm³. Do głębokości ok. 150–160 m są to wody słodkie typu HCO₃-Ca-Mg z nieznacznym udziałem jonów Cl⁻ i Na⁺ o mineralizacji rzędu 200–400 mg/dm³. Twardość tych wód wynosi od 0,2 do 8,8 mwał/dm³.